

№ 7/1958.

s e s framställning till Ålands landsting

med förslag till folkskollag för landskapet

Åland.

Redan vid 1953 års riksdag avlät regeringen en proposition med förslag till folkskollag (Prop. 37/53). Propositionen hade tre syftemål: 1) kodifiering av folkskollagstiftningen, 2) omorganisation av folkskolväsendet med hänsyn till det ökade antalet folkskolbarn och 3) en utveckling av folkskolväsendet. Om det sistnämnda syftemålet, som här närmast torde intressera, säges i propositionen: "Vår folkskola har redan från början varit bristfällig och är fortfarande alltför ofullkomlig, särskilt på landsbygden, där den utgör den enda skolan för de flesta. Dess svagaste former, skolan med förkortad lärokurs och kvällsfortsättningsskolan äro alltjämt alltför vanliga, och hjälpskolor för efterblivna barn ha funnits endast i städer med minst 10.000 invånare." Såsom de viktigaste reformerna nämnas i propositionen:

"Kommunerna erhålla rätt att under förutsättningar, stadgade genom förordning, till sin folkskola ansluta en mellanskola, som till sin uppbyggnad motsvarar statens mellanskola. Härvid är att märka,

att Regeringen under nuvarande förhållanden icke strävar till någon betydande ökning av mellanskolornas antal - vilket i praktiken varit rätt svårt på grund av den rådande bristen på mellanskollärare - utom endast till att bereda en sådan möjlighet, tillse vidare blott undantagsvis och närmast endast i sådana trakter, där de ekonomiska förutsättningarna för anordnande av mellanskolestudier eljest äro ringa.

Folkskolorna med förkortad lärokurs böra småningom indragas eller ändras till skolor med två lärare. Nya skolor med förkortad lärokurs få inrättas endast i undantagsfall, om det finns 27-33 elever. Effektiviteten av undervisningen vid skolorna med förkortad lärokurs ökas även genom förlängning av läsåret vid dem med två veckor.

Fortsättningsundervisningen borde utvecklas också på landsorten så att den skulle erhålla formen av dagskola, närmast genom koncentrerings av fortsättningsundervisningen i kommunen till en skola. Även kvällsfortsättningsundervisningen borde effektiviseras genom höjning av minimiantalet timmar per år från nuvarande etthundra till tvåhundra. Vid organisationen av fortsättningsundervisningen strävar man till att sju folkskoleår skulle utgöra den allmänna grundskolan på vilken undervisningen av yrkesnatur kan bygga. Fördens skull bör

den undervisning, som på första klassen av den tvååriga fortsättningskolan förbereder för det praktiska livet, vara mångsidig och öka förutsättningarna för yrkesvalet och först på andra klassen och i ettårig fortsättningskola, som bygger på sju skolår, kan den vara i egentlig mån linjeindeldad och yrkesbetonad.

Hjälpskola skulle bli obligatorisk i städer med minst 8.000 invånare med samma språk, så ock annorstädes på sådant område med fem kilometers radie och tät bosättning, som har nämnda invånarantal.

I landskommun och köping med minst 15.000 invånare kan inrättas en tjänst som ledare av folkskolverksamheten, som skulle handhavas såsom huvudsyssla."

Propositionen blev icke slutbehandlad under år 1953, varför en ny likalydande proposition avläts till 1954 års riksdag (28/54). Under riksdagsbehandlingen undergick lagförslaget särskilda ändringar. Bland dem kan främst nämnas den, att den egentliga folkskolan blev sexårig och fortsättningskolan, kallad medborgarskola, tvåårig. Ändringen infördes i kulturutskottet (bet. 2/56) med följande motivering: "Då syftet med den ifrågavarande lagstiftningen, såsom ovan redan nämnts, bl.a. är att skapa en grund för folkskoleväsendets utveckling, borde momentet givas en denna strävan motsvarande

utformning, m.a.o. avfattas så, att folkskolans grundform är en 6-årig egentlig folkskola med en därtill ansluten 2-årig dagfortsättningsskola. Denna kunde vara 1-årig endast då förhållandena påkalla ett sådant arrangemang. Härvid vore den egentliga folkskolan sjuårig. Med tanke på utvecklingen av folkskoleväsendet och utskottet dessutom av den åsikten, att man helt borde frångå benämningen fortsättningsskola, emedan den lätt leder tanken till den till sin effekt svaga aftonfortsättningsskolan, och i stället införa benämningen medborgarskola". Vidare föreslog utskottet, att tjänsterna som ledare av folkskolverksamheten icke skulle inrättas. En mängd detaljändringar tillkom därutöver i kulturutskottet.

Rikets folkskollag publicerades den 1 juli 1957 såsom FFS 247/5. Den för verkställigheten förutsatta förordningen har tillsviðare icke publicerats - ett förslag till förordning torde för närvarande behandlas i skolstyrelsen. För att bereda det nu överlämnade lagförslaget har landskapsstyrelsen haft en kommitté, bestående av landskapssekreteraren Rolf Sundman, skolrådet Hjalmar Björkvall och folkskolinspektör Erik Bertell, tillsatt.

Nedanstående förslag bygger givetvis i allt väsentligt på rikets nya folkskollag. Allmänt kan dock sägas, att många redaktionella

ändringar varit påkallade, att en del uteslutningar av för landskapet obehövligen stadganden förekomma och att någon ändring jämväl påkallats av den svenska lagtextens bristande överensstämmelse med den finskspråkiga.

Landskapslagens rubrik har en från tidigare praxis avvikande avfattning. Landskapsstyrelsen anser den föreslagna rubriken mera praktisk och kortfattad, vilket framför allt är till fördel vid hänvisningar till landskapslagen. Avsikten är att framdeles, då så låter sig göra, avfatta rubrikerna på detta sätt, om Landstinget anser sig kunna omfatta förslaget.

Detaljmotivering.

I det följande kommer de stadganden i förslaget att beröras, som avvika från motsvarande stadgande i rikets folkskollag.

2 §. Landskapsstyrelsen föreslår, att medborgarskolan i landskapet från den 1 augusti 1970 överallt skall bli tvåårig. Till dess kan medborgarskolan ersättas med en kurs om minsta tvåhundra lektioner. Det är givetvis möjligt för kommun, som så önskar, att inrätta fullständig medborgarskola tidigare. Ändringen påkallar uteslutning av stadgandet i 4 § 3 mom. rikets lag.

5 §. Undervisningsämnenas benämningar ha ändrats enligt riks-

svensk praxis. "Slöjd" avser handarbete för såväl gossar som flickor.

6. §. Landskapsstyrelsen föreslår, att slutförandet av folkskolekursen i historia, geografi och naturkunskap skall ske i medborgarskolan, närmare skulle bestämmas i dess första klass, då elevernas mognad på detta stadium är större. Förslaget innebär en kompromiss mellan det ursprungliga förslaget i riket och lagens slutliga utformning där. Vidare föreslås en mångsidigt lagd slöjd undervisning i medborgarskolan, också denna främst i första klass delvis för att utröna elevernas fallenhet för praktiskt arbete.

8 §. Stadgandet är avsett som en hänvisning till 35 § självstyrelselagen.

17 §. Den hittills gällande regeln om 5 kilometers maximavstånd till skola leder till praktiska svårigheter vid planerandet av distrikten och tar icke hänsyn till att skjutsning i många fall möjliggör helt avvikande principer för distriktsindelningen. Landskapsstyrelsen har därför i förslaget intagit en smidigare bestämmelse, medan skjutsningsskyldigheten fortfarande skulle regleras enligt 5-kilometersregeln (27 §).

19 §. Hjälpsskola föreslås såsom obligatorisk för en grupp om

6.000 invånare inom tätbebyggt område, vilket innebär, att sådan skola skulle bli inrättad för Mariehamn med omnejd. Enligt den allmänna statistiken kommer lågt räknat antalet barn i hjälpsskola inom en befolkningsgrupp av denna storlek att uppgå till det antal, som är maximum för undervisning i hjälpsskola, d.v.s. 15 per klass. Förslaget bereder möjlighet för barn från andra delar av landskapet att erhålla undervisning vid denna hjälpsskola.

22 §. Föreslås antalet medlemmar i direktion till minst sex med tanke på skolor för större distrikt, såsom medborgarskolor och mellanskola.

48 §. I rikets motsvarande stadgande, § 53, nämnas arbetshandleartjänster. Landskapsstyrelsen finner uttrycket mindre lyckat och stor tveksamhet synes också ha rätt i riket, där tjänsterna under behandlingen i de olika instanserna flera gånger fått byta namn. Icke heller de tidigare benämningarna handarbetsledare och arbetsledare äro lämpliga. Då ~~ned~~ arbetshandleare, som är timlärare i slöjd, väl kan inrymmas under begreppet timlärare, i synnerhet som principerna för tjänsternas besättande och för tjänsteinnehavarens avlönande äro gemensamma, har landskapsstyrelsen utelämnat den särskilda benämningen för dessa befattningshavare.

54 §. Landskapsstyrelsen föreslår endast ett års provtid i motsats till i riket stadgade två år. Provtiden anses i allmänhet icke ha större praktisk betydelse. I de ytterst få fall, då den verkligen har det, kan folkskolinspektören i landskapet inom ett år bilda sig en uppfattning om läraren. I det fall, att lärare tidigare erhållit fullmakt i landskapet, föreslås, att provtid icke skall förekomma. Då samtliga skolor här höra till samma inspektörsdistrikt, torde olägenhet härav icke uppstå. I riket gäller denna regel blott om lärare antages till annan skola i samma kommun.

58 §. Då tidigare föreslagits, att antalet medlemmar i direktion skall vara minst sex, föreslås här hälften av medlemmarna i stället för rikets stadgande om tre medlemmar.

78 §. Folkskollagens § 82 är oklart avfattad, varförutom ordet 'möjliga' på sista raden saknar motsvarighet i finska texten. Detta stadgande liksom stadgandet i § 79 mom. 2 (rikets § 83 mom. 2) ha bibehållits oförändrade för att möjliggöra lika tolkning.

83 §. Mariehamn har för närvarande egen folkskolinspektör och stadgandet har avfattats med tanke på, att staden också framdeles skall ha rätt att anställa en egen befattningshavare. Kompetens-

villkoren böra likväl här, liksom numera i riket, vara enahanda för stad och landsbygd.

84 §. Ett uttryckligt stadgande om rätt att förelägga och utdöma vite har införts. Beträffande lagstiftningsbehörigheten i detta avseende hänvisas till 13 § 1 mom. 11 punkten självstyrelselagen.

88 §. Paragrafen motsvaras av § 92 mom. 1 i rikets lag. Andra meningen har uteslutits, då ^{ett} sådant stadgande icke är aktuellt i landskapet.

Med stöd av det ovan anförda får landskapsstyrelsen vördsamt förelägga Landstinget till antagande nedanstående

F o l k s k o l l a g

för landskapet Åland.

I enlighet med Ålands landstings beslut stadgas:

1 kap.

Om folkskolans uppgift och organisation.

1 §.

I folkskolan meddelas den för medborgaren behövliga grundläggande utbildningen. Folkskolan bör fostra sina elever till goda seder samt meddela dem för livet erforderliga kunskaper och färdigheter.

Folkskolan bör stödja och bistå de ungdomar, som avslutat sin skolgång, i deras studier och kulturella strävanden.

Vid fullgörandet av sin uppgift bör folkskolan sträva till nära samförstånd och samverkan med hemmet.

2 §.

Folkskolan består av den egentliga folkskolan och medborgarskolan.

Den egentliga folkskolan är sexårig och medborgarskolan tvåårig.

Så länge medborgarskola icke inrättats bör såsom ersättning ordnas en kurs omfattande minst tvåhundra lektioner. Den egentliga folkskolan är därvid sjuårig.

Till folkskola må såsom en del av densamma höra en mellanskola, som beträffande lärokursen bör motsvara landskapets mellanskola. Angående villkoren för grundande av sådan skola stadgas genom landskapsförordning.

Till folkskola må även höra hjälpskola, klasser för barn med lärsam utvecklingsrytm och andra skolor för barn i läropliktsåldern.

3 §.

Folkskolans läsår börjar den 1 augusti och slutar den 31 juli. Årsskiftet delar läsåret i en hösttermin och en vårtermin.

4 §.

Folkskolans läsår omfattar minst tvåhundra arbetsdagar. Skolarbetet begynner den första vardagen i september och avslutas den sista vardagen i maj.

Finns i egentlig folkskola med en lärare så många elever och ^{så} dessa fördelade på de olika klasserna, att det icke är ändamålsenligt att undervisa dem alla tillsammans, omfattar skolans arbetstid likväl tvåhundra-tjugufem arbetsdagar, av vilka sjuttio användas till undervisning i de två lägsta klasserna och etthundra-femtiofem till undervisning i de övriga klasserna. Skolarbetet begynner härvid i augusti och avslutas i juni, i enlighet med vad därom i landskapsför-

ordning stadgas.

På särskilda skäl må avvikelser ske från stadgandena ovan i denna paragraf, i enlighet med vad därom i landskapsförordning stadgas.

Under sommaren må för eleverna anordnas praktik och undervisning i lantbrukshållning och trädgårdsskötsel jämte därtill hörande uppgifter, så ock sommarkolonier, simundervisning och annan rekreation.

5 §.

I den egentliga folkskolan meddelas undervisning i kristendoms-kunskap, modersmålet, matematik, historia, geografi och hembygds-kunskap, naturkunskap med hälsolära, nykterhetslära och lantbrukshållning, hemkunskap och hushållsgöromål, teckning, välskrivning, slöjd, gymnastik och idrott samt musik. Därutöver må undervisning meddelas i två extra eller frivilliga ämnen under högst fyra timmar i veckan.

6 §.

Medborgarskolans undervisningsplan skall omfatta ett slutförande av folkskolans lärokurser i historia, geografi och naturkunskap samt en mångsidigt lagd slöjdundervisning ävensom till näringslivet anslutna läroämnen jämte praktiska övningar. I övrigt skall undervisning meddelas i kristendoms-kunskap och religionshistoria, modersmål och litteratur, samhällskunskap, hemkunskap och hushållsgöromål,

barnavård samt gymnastik och idrott. Härutöver må undervisas i några andra läroämnen med mindre timantal.

Den i medborgarskolan meddelade undervisningen skall vara mångsidig och bör förbereda elevernas yrkesval.

Landskapsstyrelsen äger rätt att vid behov bevilja tillstånd till avvikelser från stadgandena i 1 mom.

7 §.

I folkskolan meddelas religionsundervisning enligt det trossamfunds bekännelse, till vilket flertalet elever hör.

Aro minst åtta till samma trosbekännelse hörande elever jämlikt religionsfrihetslagen befriade från den allmänna religionsundervisningen i folkskola och påyrka deras målsmän undervisning för dem enligt denna troslära, bör sådan meddelas dem i skolan.

Aro fem eller flere elever befriade från all religionsundervisning i skolan och kunna de icke visa, att de erhålla undervisning motsvarande slag utom skolan, böra de i stället för religionsundervisning erhålla undervisning i religionshistoria och sedelära.

8 §.

Angående undervisningsspråket och undervisning i främmande språk är särskilt stadgat.

9 §.

Till en undervisningsgrupp, till vilken höra elever från folkskolans första eller andra klass, må icke sammanföras flere än trettiofyra elever, i regel icke heller från mera än två årsklasser. Till en annan undervisningsgrupp må höra högst fyra elever från högst fem skilda årsklasser.

Elever från den egentliga folkskolan och medborgarskolan må icke utan tvingande skäl undervisas gemensamt.

Från och med tredje klassen böra gossar och flickor undervisas var för sig i handarbete och, då skäl därtill föreligger, jämväl i gymnastik och idrott samt i medborgarskolans praktiska läroämnen.

Genom landskapsförordning må stadgas, att undervisningsgrupp i särskilt fall skall vara mindre än ovan i denna paragraf bestämts samt att även flere årsklasser än ovan sagts må erhålla gemensam undervisning. Likaså stadgas genom landskapsförordning, på vilka villkor undervisningsgrupp vid undervisning i modermålet och matematik må uppdelas på två undervisningsgrupper.

10 §.

Folkskola bör hava egen för ändamålet godkänd lokal. Skola eller del av sådan må med folkskolinspektörens tillstånd för högst ett

läsår interimistiskt förläggas till ändamålsenlig hyreslokal.

För användning av hyreslokal för längre tid bör landskapsstyrelsen tillstånd utverka.

11 §.

På folkskolas tomt eller i dess närhet bör finnas en lekplan för elevernas fristunder och idrottsövningar. Vid medborgarskola, där undervisning i lantbruk meddelas, böra finnas köks- och fruktträdgård samt jord för försöksodling. Skolans omgivning bör förskönas och vårdas.

Till folkskola böra anskaffas nödiga inventarier, undervisningsmateriel, bibliotek ävensom annan för skolans verksamhet nödig utrustning.

12 §.

Skollokalityterna må icke användas för sådana för skolarbetet främmande ändamål, som kunna inverka störande på skolans goda och opartiska förhållande till medborgarkretsar med olika tänkesätt. Till annan användning av dess lokalityter än för skolans eget behov bör folkskoldirektionens tillstånd inhämtas. Sådant tillstånd må icke utan vägande skäl förvägras, då fråga är om tillställning, som för främjande av ungdomens självuppfostrings- och kultursträ-

vanden anordnas av ungdoms- eller folkbildningsorganisation, därest det kan förutsättas, att oklanderlig ordning därvid upprätthålles och att dess syfte icke är att uppnå ekonomisk vinning. Av arrangör av sådan tillställning må för användandet av lokalityten uppbäras högst så stor ersättning, som uppskattad till skäligt belopp bör anses täcka kostnaderna för städning, värme och lyse samt ersättning för nötning och skada på skolas egendom.

13 §.

Folkskola bör fortgående stå under läkaruppsikt. Eleverna, lärarna och skolans övriga personal böra tillräckligt ofta undersökas av läkare.

Angående läkar- och tandläkarbefattning vid folkskolorna stadgas särskilt.

14 §.

Har folkskola inrättats speciellt för elever med nedsatt hörsel eller syn, psykiskt efterblivna och i andligt avseende sent utvecklade, sjukliga eller vanföra barn eller är det för skolväsendets allmänna utveckling nödvändigt att inrätta särskilda experimentskolor, må för dessa skolors vidkommande avvikelser ske från stadgandena i detta kapitel, enligt vad därom i landskapsförordning stadgas.

2 kap.

Om det kommunala folkskolväsendet.

15 §.

Folkskolor inrättas och upprätthållas samt folkskolväsendets kostnader bestridas med nedan i 3 kap. nämnda undantag av kommunerna, och dessa erhålla för ändamålet landskapsunderstöd såsom i 7 kap. stadgas.

16 §.

Folkskolor böra i kommun finnas i så stort antal och vara så förlagda, att skolgången för de barn, som äro i folkskolåldern, kan ordnas på ett ändamålsenligt sätt.

17 §.

Kommun skall indelas i folkskoldistrikt. Distriktsindelning skall uppgöras så, att elevernas skolvägar, med hänsyn tagen även till av kommunen ordnad skolskjuts eller, i undantagsfall, inkvartering, icke bliva betungande. I distriktsindelning skall anges distriktens gränser och skolornas placering, möjligen behövligen regelmässiga skolskjutslinjer samt för vilken bosättning inkvartering behöfver ordnas. Kan till två eller flere kommuner hörande bosättningsområde icke lämpligen uppdelas på skoldistrikt inom de olika kommunerna,

bör därav bildas ett för dessa kommuner gemensamt distrikt.

Med avseende å medborgarskola och mellanskola, som utgör del av folkskola må kommun bibehållas odelad eller ock må flere kommuner eller delar av dessa sammanföras till ett gemensamt distrikt.

Folkskoldistrikt må ej utan vägande skäl göras så litet, att egentlig folkskola till följd härav bleve skola med endast en lärare, ej heller medborgarskolas distrikt så litet, att i detta ej finnes det antal skolpliktiga barn, som fastställles genom landskapsförordning.

18 §.

I folkskoldistrikt bör egentlig folkskola inrättas, om antalet skolpliktiga barn uppgår till minst tjugusju, dock sålunda, att i glest befolkade trakter och skärgårdskommuner egentlig folkskola bör inrättas om antalet skolpliktiga barn uppgår till minst tjugu. Skola må indragas endast om elevantalet under tre på varandra följande år varit mindre än femton. Förenas folkskoldistrikt med granndistrikt, må skola indragas oberoende av elevantalet.

19 §.

För undervisning av psykiskt lindrigt efterblivna eller sent utvecklade barn må hjälpskola inrättas och hjälpskoldistrikt för

detta ändamål bildas.

I Mariehamn och inom tätt befolkat, till en eller flere kommuner hörande område med fem kilometersradie bör hjälpskola dock inrättas, om antalet invånare i staden eller inom området uppgår till minst 6.000.

Kommun äger rätt att med hjälpskoldistrikt införliva jämväl på längre än fem kilometers avstånd belägna, till kommunen hörande områden, om den icke enligt föregående moment är skyldig att för de upprätthålla en andra hjälpskola. Under enahanda förutsättningar må även hel kommun eller flere kommuner tillsammans bilda ett hjälpskoldistrikt.

20 §.

För kommuns folkskolväsende skall folkskolstadga uppgöras.

I landskommuns folkskolstadga intagas bestämmelser om distriktsindelningen och den skoltyp, som bör finnas i varje distrikt, även som de allmänna grunder, enligt vilka kommunens folkskolväsende ordnas.

I folkskolstadgan för Mariehamns stad bestämmes distriktsindelningen för skola, som är gemensam för två eller flere kommuner, samt det kommunala folkskolväsendets allmänna grunder.

Folkskolstadgan godkännes av kommunens fullmäktige. Av fullmäktige godkänd folkskolstadga skall underställas landskapsstyrelsen för fastställelse.

Därest landskapsstyrelsen icke anser sig kunna fastställa av kommunens fullmäktige fattat beslut oförändrat, bör ärendet återförvisas till fullmäktige för ny behandling inom viss tid. Kan icke heller fullmäktiges nya beslut fastställas, äger landskapsstyrelsen besluta, att stadgan med vissa ändringar skall lända till efterrättelse.

Samma förfarande skall iakttagas vid ändring av folkskolstadga. Anser landskapsstyrelsen att ändring av stadgan är nödvändig, men kommunens fullmäktige motsätta sig ändringen, äger landskapsstyrelsen rätt att fastställa ändring till efterrättelse.

21 §.

Folkskolas verksamhet ledes och övervakas i första hand av folkskoldirektionen.

Varje folkskoldistrikt, där folkskola finnes, bör hava en folkskoldirektion. Finnes ej folkskola i ett distrikt, underlyder distriktet den direktion, i vars skola de flesta barnen fullgöra sin läroplikt, eller den direktion, kommunens fullmäktige bestämmer,

I Mariehamns stad må finnas endast en folkskoldirektion.

22 §.

Kommuns fullmäktige utse för tre år i sänder minst sex medlemmar i folkskoldirektionen. Medlemmarna väljas främst bland elevernas föräldrar, dock ej bland skolans lärare. Till direktionen hör därutöver såsom medlem en representant för lärarkåren. Direktionen väljer inom sig ordförande.

23 §.

För folkskolväsendets enhetliga ledning finnes i landskommunen folkskolnämnd. Kommuns fullmäktige utse för tre år i sänder ordförande och fem ledamöter i folkskolnämnden. Dessutom hör till folkskolnämnden såsom medlem en representant för lärarkåren.

Finnes i kommun blott en folkskoldirektion, handhar denna även folkskolnämnds åligganden.

24 §.

Folkskoldirektion och folkskolnämnd äro beslutföra, då minst fyra medlemmar äro närvarande.

25 §.

Folkskoldistrikt, som är gemensamt för två eller flere kommuner, förvaltas av den kommun, inom vars område skolan är belägen. Likväl

må kommunerna överenskomma om att medlemmar till direktionen utses från de olika kommunerna. I skolans kostnader deltaga kommunerna i förhållande till det antal läropliktiga barn i envar kommun, som finnes i folkskoldistriktet.

26 §.

I kommunal folkskola meddelas undervisningen avgiftsfritt. Erforderliga läroböcker, andra skoltillbehör samt behövt arbetsmaterial tilldelas eleverna utan ersättning.

27 §.

Är färden till folkskolan förenad med risk för eleven eller är avståndet till skolan längre än fem kilometer, bör kommunen taga del i kostnaderna för elevens frambefordran eller ledsagande till skolan samt hans inkvartering i dess närhet. Lag samma vare beträffande de yngsta eller till hälsan svaga barnen, även om avståndet till skolan är kortare än 5 kilometer, ifall vägen utan ifrågasvarande bistånd bör anses bliva alltför svår eller betungande för dem.

Då kommun är skyldig att deltaga i kostnaderna för elevs frambefordran, ledsagande eller inkvartering, bör understödet icke understiga två tredjedelar av skäligen kostnader. I distrikt, där

en avsevärd del av eleverna har mer än fem kilometers skolväg, bör kommunen antingen ordna fri skolskjuts för sådana elever mellan lämpliga uppsamlingsplatser och skolan eller kostnadsfri inkvartering.

Landskapsstyrelsen kan ålägga kommun att inrätta elevhem, där skjutsning av elever icke kan ordnas ändamålsenligt.

28 §.

Under varje arbetsdag skola eleverna erhålla en tillräcklig måltid i skolan.

29 §.

Barn av mindre bemedlade föräldrar böra av kommunen erhålla kläder, skodon och annan hjälp i sådan omfattning, att deras skolgång tryggas.

30 §.

Mariehamns stad må i nödig omfattning anordna sommarrekreation för mindre bemedlade elever.

31 §.

Skolmåltid och helinackorderingen i elevhem äro avgiftsfria. I elevhem placerade elever äro likväl skyldiga att i skälig omfattning utföra lämpliga uppgifter och att deltaga i sysslorna i elev-

hemmet.

Skolans läkarundersökningar och läkarvården för olycksfall, som drabbat eleverna i skolan eller på vägen till eller från denna, äro avgiftsfria.

Om annan folkskolverksamhet.

32 §.

Privat folkskola må inrättas med landskapsstyrelsens tillstånd. Andra med folkskolväsendet sammanhängande uppgifter må fullgöras inom gränserna för vad i landskapsförordning stadgas.

Iakttages vid den privata folkskolverksamheten, oaktat framställd anmärkning, icke vad därom är föreskrivet, må landskapsunderstödet indragas eller tillståndet till upprätthållandet av skolan återkallas.

33 §.

För läropliktiga barn, vilka såsom för längre tid intagna patienter vårdas i landskapets, kommuns eller sammanslutnings av kommuner sjukhus, skall på åtgärd av den, som upprätthåller sjukhuset, meddelas undervisning, ägnad att främja fullgörandet av läroplikten, i sådan utsträckning, som barnens hälsa och övriga förhållanden det

tillåta.

4 kap.

Om läroplikt.

34 §.

Barn, som är finsk medborgare, är läropliktigt enligt vad nedan i detta kapitel stadgas.

Om undervisningen för höggradigt psykiskt efterblivna barn stadgas särskilt.

35 §.

Läroplikten avser inhämtande av det mått av kunskaper och färdigheter, som meddelas i folkskolan.

Genom landskapsförordning stadgas, i vilken mån studier vid annan läroanstalt motsvara fullgörande av läroplikten.

36 §.

Läropliktens fullgörande begynner med ingången av höstterminen det kalenderår, under vilket barnet fyller sju år, och upphör, ifall läroplikten icke därförinnan fullgjorts, med utgången av vårterminen det kalenderår, under vilket det fyller sexton år. Av särskild orsak må läropliktens fullgörande påbörjas senare än vad ovan nämnts.

För blint eller dövt barn varar läroplikten tio år, enligt vad därom genom landskapsförordning stadgas.

Läroplikten är fullgjord, då barnet genomgått folkskola eller eljest visat sig hava inhämtat motsvarande kunskapsmått.

5 kap.

Om fullgörande av läroplikten.

37 §.

Läropliktigt barn och sådant barn i läropliktsåldern, som vistas i landskapet, men icke är finsk medborgare, samt, oberoende av medborgarskap, av särskild orsak även sådant barn, som icke är i läropliktsåldern, äga rätt att vinna inträde i folkskola, enligt vad i detta kapitel stadgas.

38 §.

För fullgörande av läroplikten bör barn besöka folkskola eller erhålla motsvarande undervisning i annan läroanstalt eller i hemmet.

39 §.

Barn må icke hållas som elev i folkskola, om dess skolgång till följd av kroppsslyte, sjukdom eller psykisk abnormitet bör anses skadlig eller utan nytta för barnet. Sådant barn skall befrias från läroplikt, försåvitt icke för detsamma anordnats undervisning i

specialskola, som förutsättes i denna landskapslag.

40 §.

Barns målsman och arbetsgivare böra draga försorg om att barnet fullgör sin läroplikt.

Med målsman avses i denna landskapslag den, som huvudsakligen drager försorg om barnets vård och uppfostran.

41 §.

Barn hör till det folkskoldistrikt, i vilket dess målsman bor eller vistas för arbetsförtjänst.

42 §.

Barn äger rätt att besöka folkskola i det distrikt, till vilket det hör. Föreligger giltig anledning, må kommunen dock bestämma, att barn interimistiskt för hela läsår i stället äger rätt till skolgång i något annat distrikt inom kommunen, dock under förutsättning, att kommunen vid behov i nödig omfattning understödjer elevens frambefordran eller ledsagande till skolan i detta distrikt eller, om målsman därtill samtycker, dess inkvartering i närheten av skolan.

Finnes i distrikt icke folkskola, äger barnet enligt målsmans val rätt till skolgång i något annat skoldistrikt inom kommunen.

Barn äger rätt att bliva intaget även i annan egentlig folkskola, om icke därigenom lärartjänst i det egna distriktet blir obehörlig eller i det andra distriktet härigenom ny lärartjänst måste inrättas eller lokaliteterna utvidgas. Landskapsstyrelsen fastställer de grunder, enligt vilka barnets hemkommun är skyldig att till den främmande kommunen erlagga ersättning för barnets skolgång, så att ersättningen i det närmaste motsvarar de verkliga tilläggskostnader, som av skolgången förorsakats den främmande kommunen.

Angående intagning av elever i mellanskola, hjälpskola och andra specialskolor är gällande, vad därom i landskapsförordning stadgas.

43 §.

Elev i folkskola må av särskild orsak befrias från skolgång, dock för längre tid än en månad endast om oövervinneligt hinder föreligger.

44 §.

Folkskolelev skall i skolan och utanför densamma uppföra sig väl samt iakttaga skolans ordningsregler. Elev, som icke låter sig rätta av skolans disciplinära åtgärder, må av direktionen skiljas

från skolan. Beslut därom bör underställas folkskolinspektören för fastställelse. Målsman äger sörja för att sådan elev erhåller undervisning i annan skola eller i hemmet. Trots skiljandet från skolan är elev fortfarande läropliktig enligt denna landskapslag.

Kroppssaga är förbjuden i folkskola.

45 §.

Folkskoldirektionen äger övervaka, att läroplikten fullgöres, och avgöra densamma rörande frågor, försåvitt dessa ej genom landskapsförordning överlämnats till annan myndighets avgörande.

Direktionen skall föra förteckning över distriktets läropliktiga barn. För detta ändamål äga de, som föra kyrkböcker och civilregister, rektorer för läroverk och yrkesskolor samt polismyndigheterna lämna kommunens folkskolnämnd eller i Mariehamn folkskoldirektionen nödiga upplysningar, såsom genom landskapsförordning stadgas.

46 §.

Undervisas läropliktigt barn i hemmet eller i skola, som ej motsvarar folkskola, bör barnets framsteg prövas i slutet av varje termin. Barnets målsman må välja examinerator, men vid förhöret bör en av direktionen därtill utsedd folkskollärare närvara. Där särskild orsak sådant påkallar samt alltid, då fråga är om avgångs-

examen från egentlig folkskola eller medborgarskola, utses examinerator av vederbörande folkskolinspektör.

47 §.

Bryter målsman mot stadgandena i denna landskapslag, straffes med högst etthundra dagsböter.

Arbetsgivare, som hindrar i hans tjänst varande barn att fullgöra sin läroplikt, straffes med minst femtio dagsböter.

Har direktion kallat målsman att höras med anledning av förseelse, som nämnes i 1 mom., men denne utan laga förfall uteblir, må polischef på anhängan av direktionen låta hämta honom. Läropliktig i medborgarskola må på enahanda sätt hämtas, om han mot målsmans vilja försummar sin skolgång.

Angående barnskyddsmyndigheternas uppgifter, då barn försummar att fullgöra läroplikt, är särskilt stadgat.

6 kap.

Om tjänsteinnehavare.

48 §.

I folkskola bör finnas nödigt antal tjänster för lärare, timlärare och elevhemsföreståndare. Andra tjänster må kommun, såframt ej i lag annorlunda är stadgat, inrätta och upprätthålla enligt prov-

ning. I varje folkskola är en av lärarna föreståndare.

Angående lärartjänsternas benämningar och omfattningen av lärarnas undervisningsskyldighet stadgas särskilt.

49 §.

Finnas minst tjugusju elever i egentlig folkskola, bör den hava minst två lärare.

I mellanskola, medborgarskola och sådan egentlig folkskola, som har minst sex lärare, må lärartjänsterna huvudsakligen eller uteslutande ombildas till lärartjänster i något eller några ämnen, enligt vad därom genom landskapsförordning stadgas.

I folkskola skall finnas särskild lärare i slöjd för gossar, om antalet veckotimmar i detta ämne i tredje klassen och följande klasser uppgår till sammanlagt minst det antal, som motsvarar denna lärares undervisningsskyldighet, samt särskild lärare i slöjd för flickor, om motsvarande timantal uppnås i tredje klassen och följande klasser.

Kommun bör enskilt eller gemensamt med andra kommuner anställa lärarinna i hemkunskap, så att kompetent lärarinna i ämnet finnes.

50 §.

Beslut om grundande och indragning av tjänster inom folkskol-

väsendet samt om dessas omorganisation fattas av kommuns fullmäktige. Dessa må även för en tid av högst tre år förordna, att tjänst icke skall ordinarie besättas, därest det är sannolikt, att den icke kommer att varaktigt behövas.

51 §.

Till ordinarie tjänst inom folkskolväsendet må endast finsk medborgare utnämnas.

Angående övriga kompetensvillkor för innehavare av tjänst inom folkskolväsendet stadgas genom landskapsförordning. Landskapsstyrelsen må av särskilda skäl bevilja dispens från dem.

52 §.

Såsom utnämningssbrev gives åt innehavare av lärartjänst fullmakt och åt övriga förordnande. Utnämningssbrev utfärdas av den myndighet, som förrättar valet eller förordnar tjänsteinnehavare.

53 §.

Vakant lärartjänst skall, därest laga hinder icke föreligger, anslås ledig att ordinarie besättas, och skall till densamma väljas den skickligaste och lämpligaste bland de sökande, som fylla stadgade kompetensvillkor. Tjänsten må likväl, där skolans fördel anses sådant kräva, med folkskolinspektörens samtycke ånyo anslås

ledig att sökas.

Val av lärare skall underställas folkskolinspektören för fastställelse. Anser sig denne icke kunna fastställa valet, skall han återförvisa ärendet för ny behandling till den myndighet, som verkställt valet. Nytt eller förnyat val skall av folkskolinspektören fastställas, såvida icke den uppenbart skickligaste och lämpligaste sökanden förbigåtts eller i övrigt förfarits felaktigt.

Fastställer folkskolinspektören icke heller nu valet, skall han underställa ärendet landskapsstyrelsen för avgörande. Landskapsstyrelsen må, om vägande skäl föreligga, bestämma, att en annan sökande än den valde skall antagas till tjänsten.

Vid antagande av interimistisk lärare skall i tillämpliga delar iakttagas, vad ovan i denna paragraf angående ordinarie besättande av tjänst är stadgat. Har likväl till vakant tjänst icke före den 1 augusti valts sökande, som kan godkännas, skall folkskolinspektören till tjänsten förordna interimistisk lärare för det begynnande läsåret.

54 §.

Den, som valts till ordinarie lärare, skall med i 2 mom. nämnt undantag förordnas att under provtid handhava tjänsten. Då han

tjänstgjort ett år, skall den slutliga utnämningen upptagas till avgörande. Har läraren under denna tid visat sig för tjänsten skickad och iakttagit gott uppförande, skall han utnämnas till tjänsten.

Har lärare tidigare erhållit fullmakt på lärartjänst inom landskapet, bör fullmakten utfärdas omedelbart efter det valet stadfästs.

Har på provtid antagen lärare under provtiden visat sig olämplig för tjänsten, skall honom meddelat förordnande återkallas.

Beslut om utfärdande eller förvägrande av fullmakt eller återkallande av förordnande på provtid skall underställas folkskolinspektör för fastställelse. Anser sig folkskolinspektör icke kunna fastställa beslutet, skall han underställa ärendet landskapsstyrelsen för avgörande.

55 §.

Förordnas på provtid antagen innehavare av lärartjänst att handhava annan lärartjänst, upphör hans tidigare tjänsteförhållande, då han tillträder den nya tjänsten.

56 §.

Lärare är skyldig att fortgående följa med utvecklingen inom

sitt yrke.

På provtid antagen lärare, som icke tidigare erhållit fullmakt, är skyldig att, förrän sådan utfärdas, avlägga examen i folkskolförvaltning.

57 §.

Tjänst för timlärare eller elevhemsföreståndare besättes på samma sätt som lärartjänst. Förordnande bör likväl utfärdas omedelbart efter det valet fastställts.

58 §.

Föreståndare för folkskola utses av folkskoldirektionen efter lärarkårens hörande för tre läsår åt gången. Har den valde ej erhållit mer än hälften av de avgivna rösterna, bör ärendet underställas folkskolinspektören för fastställelse och därvid så förfaras, som vid förordnande av timlärare är stadgat.

Finnes i skolan blott en lärartjänst, är dess innehavare skolas föreståndare.

59 §.

Tjänst, vars innehavare är verksam vid två eller flere skolor, besättes av folkskolnämnden.

60 §.

Lärartjänst må indragas, om antalet barn, som böra intagas i skolan, nedgått i sådan omfattning, att tjänsten icke bör anses behövlig. Annan tjänst inom folkskolväsendet må indragas, då laga skyldighet att upprätthålla den icke föreligger.

Indrages skola, upphöra samtidigt tjänsterna, såvida de icke ombildas till tjänster vid annan skola.

61 §.

Lärare eller elevhemsföreståndare, vars tjänst indragits, skall förflyttas till annan motsvarande, för honom lämplig tjänst inom folkskolväsendet. Är sådan icke ledig i samma kommun, skall landskapsstyrelsen förflytta honom till motsvarande tjänst annorstädes.

Innehavare av tjänst, som vid ändring av distriktsindelningen eller den kommunala indelningen ombildas till tjänst i annan kommun eller vid annan skola, blir innehavare av den nya tjänsten.

Vägrar lärare eller elevhemsföreståndare i de i 1 och 2 mom. nämnda fallen att samtycka till förflyttningen, utfärdas åt honom skiljebrev utan anhållan.

Finnes icke tjänst, till vilken lärare eller elevhemsföreståndare jämlikt 1 mom. kan förflyttas, skall han uppföras på indragningsstat, i enlighet med vad därom är särskilt stadgat.

Ordinarie lärare eller elevhemsföreståndare må sinsemellan ingå tjänstebyte, om vederbörande direktorer och landskapsstyrelsen därtill samtycka.

62 §.

Tjänsteinnehavare är skyldig att avgå den 31 juli det år han fyller 67 år. Landskapsstyrelsen må dock, på framställning av folkskoldirektionen, låta honom kvarstå i tjänsten under högst tre helårs läsår därefter, ifall han bör anses fortfarande kunna sköta sin tjänst. Framställningen härom bör tillställas landskapsstyrelsen före den 1 april det år, då tjänsteinnehavaren vore skyldig att avgå.

Genom landskapsförordning må för innehavare av särskilda tjänster fastställas skyldighet att avgå tidigare, dock icke före fyllda 55 år.

63 §.

Har ordinarie lärare genom sin verksamhet eller sitt uppförande inom eller utom tjänsten eller genom försummelse av sina tjänsteåligganden ådagalagt, att han icke förtjänar det förtroende och den aktning, vilka hans ställning som lärare förutsätter, må han i disciplinär väg avsättas.

Ordinarie lärare må för mindre än i 1 mom. avsedd förseelse i disciplinär väg bestraffas genom varning eller avhållande från tjänsteutövning under högst tre månader, under vilken tid han går förlustig hela sin penninglön. Lag samma vare, om på provtid antagen eller interimistiskt förordnad lärare eller elevhemsföreståndare gjort sig skyldig till dylik förseelse.

Vederbörande folkskolinspektör verkställer i disciplinärt ärende undersökning och framlägger dess resultat samt eventuellt straffyrkande för folkskolnämnden eller, där sådan ej finnes, för folkskoldirektionen, vilken efter att hava hört lärare, avgör ärendet. Dömes lärare till strängare straff än varning, skall beslutet underställas landskapsstyrelsen för fastställelse.

64 §.

Har folkskolinspektören icke framställt straffyrkande inom fyra månader efter det den omständighet, som kunde hava givit anledning till disciplinärt förfarande, kommit till hans kännedom, skall saken anses hava förfallit.

Har domstol befriat lärare från åtal, må ej disciplinärt förfarande anhängiggöras eller fortsättas av samma orsak i annat fall än då fråga är om omständighet, som icke bör betraktas såsom brott,

men som enligt 63 § kan föranleda disciplinärt straff.

Under den tid åtal mot lärare är anhängigt vid allmän domstol, må disciplinärt förfarande mot honom av samma orsak icke inledas eller fortsättas. Har folkskolinspektören icke inom tre månader efter det domstolens utslag vunnit laga kraft framställt straffyrkande, skall saken anses hava förfallit.

65 §.

Medan lärare är ställd under åtal, disciplinärt förfarande eller rannsaking för brott eller disciplinär förseelse, må folkskoldirektionen avhålla honom från tjänsteutövning. Beslutet härom bör underställas landskapsstyrelsen för fastställelse.

Beslut om avhållande från tjänsteutövning länder till efterrättelse, ändå att besvär däröver anförts.

Har lärare medelst domstols eller annan myndighets beslut dömts till avsättning skall han omedelbart avhållas från tjänsteutövning, även om beslutet icke vunnit laga kraft.

66 §.

Tjänsteinnehavare, som på grund av sjukdom icke förmår sköta sin tjänst, bör anhålla om tjänstledighet. Underlåter han detta, skall folkskoldirektionen befria honom från tjänstgöring för den

tid sjukdomen varar. Folkskoldirektionens beslut skall underställas folkskolinspektören för fastställelse. Oberoende härav må beslutet omedelbart verkställas.

Har tjänsteinnehavare på grund av kroppslyte eller nedsatta kropps- eller själskrafter varaktigt förlorat sin arbetsförmåga, är han skyldig att avgå. Avgår icke lärare, sedan han uppmanats därtill av landskapsstyrelsen, skall denna entlediga honom från tjänsten.

67 §.

Elevhemsföreståndare och timlärare må entledigas från sina tjänster, då skäl därtill provas föreligga. Om entledigande besluter folkskoldirektionen, som skall underställa sitt beslut landskapsstyrelsen för fastställelse. Har fråga om entledigande från tjänst på yrkande av folkskolinspektören upptagits till behandling i folkskoldirektionen, skall denna underställa sitt beslut landskapsstyrelsen för fastställelse även i det fall, att skäl till entledigandet enligt direktionens åsikt ej föreligger.

Förordnande för interimistisk innehavare av tjänst eller för vikarie må återkallas i samma ordning, i vilken det utfärdats.

68 §.

Har tjänsteinnehavare valts av folkskolnämnd eller kommuns styrelse, åligger det dessa att handhava de uppgifter, som ovan anförts trots folkskoldirektionen.

Stadgandena ovan i 62, 66 och 67 §§ tillämpas icke på sådan tjänsteinnehavare, vid vars utnämning folkskolinspektör eller landskapsstyrelsen ej är delaktig.

69 §.

Vad i detta kapitel om tjänsteinnehavare inom folkskolväsendet är stadgat, gäller icke folkskolinspektör, om vilken stadgas särskilt.

7 kap.

Om landskapsunderstöd.

70 §.

Landskommun erhåller för anskaffande av egna folkskolbyggnader av landskapet såsom bidrag 20-50 % och såsom amorteringslån 40-60 % av byggnadskostnadernas belopp, likväl så, att landskapets totala understöd är 60-95 % av sagda kostnader. Överstiga byggnadskostnaderna det normalpris, som fastställts såsom i 72 § stadgas, skola landskapsbidraget, amorteringslånet ävensom totala understödet beräknas på normalpriset.

Kommun, som tillhör landskapets fattigaste eller är glest be-

folkad, tilldelas, om anskaffandet av folkskolbyggnader eljest för kommunen bleve oskäligt betungande, utöver i 1 mom. stadgat understöd, extra byggnadsbidrag. Det totala understöd, som tillkommer sådan kommun, utgör 90-95 % av byggnadskostnaderna eller, under i 1 mom. nämnd förutsättning, av normalpriset. Är det sammanlagda beloppet av de beviljade bidragen mindre än landskapets totala understöd, kan skillnaden givas i form av amorteringslån.

Landskapsstyrelsen fastställer de grunder, jämlikt vilka landskapsbidrag, extra bidrag och amorteringslån beviljas. I särskilda fall må landskapsstyrelsen bevilja landskapsbidrag och amorteringslån även för normalpriset överskjutande kostnader eller tillåta, att byggnadskostnaderna för skola helt erläggas av landskapsmedel.

71 §.

Låter landskommun installera centralvärme eller elektrisk belysning i tidigare uppförd folkskolbyggnad eller låter den utföra annan ändamålsenlig förbättring, som icke kan hänföras till underhållet av skolans byggnader, beviljas landskapsunderstöd härför enligt samma grunder som för anskaffande av nya byggnader.

72 §.

Landskapsstyrelsen fastställer de allmänna grunder, enligt vilka ritningar och arbetsbeskrivningar för folkskolbyggnader böra uppgöras, samt grunderna för beräkning av ovan i detta kapitel nämnda normalpris. Sistnämnda grunder skola fastställas så, att normalprisen motsvara gängse byggnadskostnader.

73 §.

Landskapsstyrelsen fastställer på grund av gängse underhållskostnader ett medelvärde för underhållskostnaderna för olika slag av lärarbostäder, undervisningsrum och elevhem. Av detta medelvärde erhåller landskommun för lärarnas tjänstebostäder hälften och för övriga skollokaler två tredjedelar i landskapsunderstöd.

74 §.

Landskommun erhåller i landskapsbidrag två tredjedelar av de verkliga kostnaderna för folkskolväsendet. Härvid beaktas kostnader för

- a) anskaffandet och underhållet av inventarier, undervisningsmateriel och skolbibliotek,
- b) läroböcker, andra skoltillbehör och annat arbetsmaterial, som utan ersättning tilldelas eleverna,
- c) elevernas inkvartering, skjutsning, skolmåltider och annat

understöd,

d) årliga kostnader för elevhem, samt

e) i denna landskapslag föreskriven läkarvård.

I 1 mom. nämnt landskapsunderstöd utgår icke för belysnings- och uppvärmningskostnader för elevbespisningskök och elevhem eller för bränsle vid tillredningen av skolmåltid, ej heller för kokerskans avlöning.

75 §.

Den penningavlöning, som landskommun enligt lag är skyldig att erlægga till lärare, timlärare och elevhemsföreståndare samt till deras vikarier, ävensom den lön på indragningsstat, som kommun enligt lag är skyldig att erlægga åt innehavare av indragen lärartjänst, ersätts till 80 % av landskapet. Likaså erhåller sådan kommun av landskapet 80 % av de barnbidragsavgifter, som erlagts på grund av ovannämnda tjänsteinnehavares lagstadgade penninglön.

76 §.

Landskommun, som tillhör landskapets fattigaste eller är glest befolkad, tilldelas extra landskapsunderstöd för nedbringande av de årliga kostnaderna för folkskolväsendet i sådan omfattning, att

dessas icke per skattöre uppgå till högre belopp än i genomsnitt i landskommunerna i hela landet.

77 §.

Mariehamn erhåller i årligt landskapsbidrag 25 % av de verkliga utgifterna för folkskolväsendet, varvid medräknas

- a) lärarnas lagstadgade löner,
- b) kostnaderna för de egna folkskollokalernas underhåll,
- c) anskaffning och underhåll av inventarier, undervisningsmateriel och skolbibliotek,
- d) läroböcker, andra skoltillbehör och annat arbetsmaterial, som avgiftsfritt tilldelas eleverna,
- e) elevernas skolmåltider och andra understöd, samt
- f) i denna landskapslag föreskriven läkarvård.

Om folkskolväsendet i Mariehamn blir oskäligt betungande, må landskapsstyrelsen bevilja bidrag för de i 1 mom. nämnda utgifterna samt bidrag och lån för anskaffande av egna folkskollokaler enligt för landskommun gällande grunder.

78 §.

Bedriva kommuner, vilka beviljas landskapsunderstöd till kostnaderna för folkskolväsendet enligt olika grunder, gemensam folk-

skolverksamhet, må ~~därtill~~ bidrag därför beviljas efter prövning, med beaktande av att bidraget bör stiga till minst det belopp, vilket borde tillkomma den av kommunerna, som är berättigad till det minsta understödet, men ej överstiga det belopp, vilket borde beviljas kommun, som är berättigad till det högsta understödet.

79 §.

Utöver vad ovan i detta kapitel är stadgat må kommun och i 33 § avsedd sammanslutning av kommuner för speciella, folkskolväsendet främjande uppgifter beviljas extra landskapsunderstöd ur härför särskilt upptaget anslag.

För de årliga underhållskostnaderna för hjälpskola erhåller landskommun extra understöd i sådan omfattning, att kommuns andel i kostnaderna per elev i hjälpskolan icke stiger till ett högre belopp än motsvarande kostnader i genomsnitt per annan elev i folkskola.

80 §.

Om understöd för privat folkskola och annan enskild folkskolverksamhet besluter landskapsstyrelsen enligt prövning, dock så, att understöd ej beviljas till högre belopp än vederbörande kommun skulle hava erhållit, om denna handhaft verksamheten.

81 §.

Har folkskolväsendets upprätthållande genom slöseri, oskicklighet eller andra liknande omständigheter medfört kostnader, som böra anses obehöfliga, må landskapsunderstöd för dessa icke erläggas.

Därest kommun icke förflyttar på indragningsstat ställd lärare till annan ledig tjänst i samma kommun, till vilken han enligt lag kunde förflyttas, eller, om ledig tjänst saknas, icke anmäler honom hos landskapsstyrelsen för förflyttning till annan ort, må kommunen ej av landskapsmedel erhålla ersättning för lönen på indragningsstat.

82 §.

Användes kommuns folkskolbyggnad eller folkskolas lösöre, för vilkas anskaffande understöd erhållits av landskapet eller staten, varaktigt till annat än folkskoländamål, bör kommunen av egendomens värde vid överlåtandet erlagga till landskapet en lik stor del, som bidraget utgjorde av anskaffningsvärdet.

8 kap.

Om övervakning.

83 §.

Den allmänna ledningen av och tillsynen över folkskolväsendet tillkommer landskapet och handhaves närmast av landskapsstyrelsen, som biträdes av en folkskolinspektör, vilken är landskapets ordinarie tjänsteman.

Därest Mariehamns stad önskar tillsätta egen folkskolinspektör, skall han uppfylla för folkskolinspektör föreskrivna kompetensvillkor. Tjänsten besättes av stadsfullmäktige, och valet bör underställas landskapsstyrelsen för fastställelse. Sålunda tillsatt kommunal folkskolinspektör intager beträffande sina tjänsteåligganden samma ställning som landskapets folkskolinspektör.

84 §.

Folkskolinspektör äger fortlöpande övervaka och leda skolans undervisningsverksamhet och följa med dess ekonomiska förvaltning. Han är berättigad att närvara vid direktionens och folkskolnämndens sammanträden och att där delta i diskussionen men icke i omröstningarna.

Har folkskolinspektör funnit, att kommun vid handhavandet av folkskolverksamheten förfarit i strid med lag, må han anhålla om landskapsstyrelsens ämbetsåtgärd för kommunens åläggande att rätta förfarandet. Landskapsstyrelsen äger därvid rätt att såsom tvångs-

medel utsätta och utdöma vite.

85 §.

I beslut av folkskoldirektion, folkskolnämnd och folkskolin-
spektör må ändring sökas genom besvär, i enlighet med vad därom
stadgas i landskapsförordning.

9 kap.

Särskilda stadganden.

86 §.

Angående innehavares av tjänst inom folkskolväsendets avlöning
och pension stadgas särskilt.

87 §.

Närmare bestämmelser angående folkskolväsendets organisation
utfärdas genom landskapsförordning. På samma sätt må även före-
skrivas, i vad mån stadgandena i denna landskapslag icke skola
tillämpas på specialskolor.

88 §.

Lärartjänsterna vid lägre folkskola böra ombildas till lärar-
tjänster vid högre folkskola, allteftersom tjänst blir ledig ell
innehavare av tjänst vinner kompetens för lärartjänst vid högre
folkskola.

Genom landskapsförordning fastställas den tidpunkt, efter
vilken benämningarna lärare vid lägre folkskola och lärare vid
högre folkskola icke längre skola användas.

89 §.

Utan hinder av vad i 51 § av denna landskapslag stadgas bibe-
hålles innehavare av tjänst inom folkskolväsendet, som utnämnts
till tjänsten ~~före~~^{förrän} denna landskapslag trätt i kraft, vid sin
rätt att kvarstå i tjänsten eller att bli utnämnd till annan
motsvarande tjänst.

90 §.

Landskommun må ej förpliktas att inrätta såsom dagskola ver-
kande medborgarskola före den 1 augusti 1970.

91 §.

Denna landskapslag träder i kraft den 1 augusti 1958. Räknat
från samma dag upphävas landskapslagen den 31 mars 1954 angående
läroplikt i landskapet Åland (9/54), landskapslagen den 31 mars
1954 angående kostnaderna för folkskolväsendet i landskapet Åland
(10/54), dock icke till den del den rör folkskollärarnas avlö-
ning och pension, landskapslagen den 2 juli 1953 om folkskolväsen-
dets organisation i landskapet Åland (14/53), dock icke till den

del den rör lärarnas utbildning, landskapslagen den 2 juli 1953
 angående till folkskolan hörande kommunal mellanskola i landskap
 Åland (20/53), landskapslagen den 4 april 1951 angående folkskol-
 nämnder i landskommunerna uti landskapet Åland (18/51), samtliga
 med i dem senare vidtagna ändringar, samt därjämte alla andra st-
 ganden, vilka äro stridande emot stadgandena i denna landskapsla-
 Räknat från samma tidpunkt tillämpas icke längre inom folkskol-
 väsendet landskapslagen den 31 maj 1929 angående utnämningsbrev
 för innehavare av landskapet Ålands tjänster och fasta befatt-
 ningar samt om deras rätt att kvarstå i sin tjänst eller befatt-
 ning ävensom skyldighet att därifrån avgå (7/29), försåvitt fråga
 icke är om landskapets folkskolinspektör, ej heller förordningen
 den 6 juni 1914, varigenom användandet av kroppslig bestraffning
 vid läroverken förbjudes (FFS 24/14), eller stadgandena i 21 §
 tuberkuloslagen av den 9 september 1948 (FFS 649/48).

Har folkskollärare, som utnämnts innan landskapslagen om ^{avlöning och pension}
 tjänsteinnehavarnas inom folkskolväsendet ^{i landskapet Åland} ~~avlöning och pension~~
 trätt i kraft, bibehållits vid sin rätt till avlöning i enlig-
 het med dittills gällande stadganden, erhåller landskommun land-
 skapsunderstöd för erläggande av sagda folkskollärares avlöning

i enlighet med tidigare stadganden angående beviljande av
 landskapsunderstöd för denna avlöning.

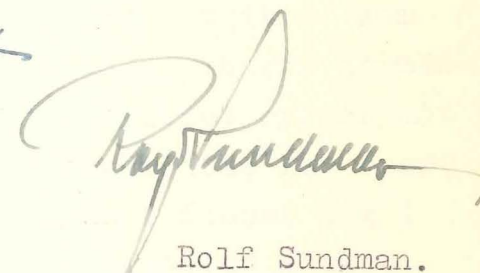
Mariehamn den 27 februari 1958.

På landskapsstyrelsens vägnar:

Lantråd

 Hugo Johansson.

Landskapssekreterare

 Rolf Sundman.